

Palliativ vård

*"Att leva har sin tid
att bota har sin
att dö har sin.*

*Så enkelt är det
och så svårt."*

(C. Saunders)

Pallium

Ordet *palliativ* kommer från latinets *pallium* som betyder mantel.

Omslutande helhetsvård

Definition av palliativ vård enligt WHO:

”Palliativ vård bygger på ett förhållningssätt som syftar till att förbättra livskvaliteten för patienter och de närstående, genom att förebygga och lindra lidandet genom tidig upptäckt, bedömning och behandling av smärta och andra fysiska, psykosociala och andliga problem som kan uppkomma i samband med livshotande sjukdom”

Dame Cicely Saunders

1918-2005

Sjuksköterska, kurator och läkare
Pionjären för hospicerörelsen/palliativa rörelsen
Grundade St Christophers Hospice i England 1967

Palliativ vård

Nationellt vårdprogram

2021-05-27 Version: 3.1

Palliativ vård i Livets slutskede Nationellt Vårdprogram 2021

Palliativa vårdens värdegrund

- **Närhet** – med närstående och vårdpersonal
- **Helhet** – fysisk, psykisk, social och existentiell
- **Kunskap** – utbildning, fortbildning och forskning
- **Empati** – personligt engagemang av personal

De fyra hörnstenarna i palliativ vård

- Symtomlindring
- Teamarbete
- Kommunikation och relation
- Närståendestöd

Symtomlindring i vid bemärkelse

- Lindra smärta och andra plågsamma symtom
- Bekräfta livet och betrakta döendet som en normal process
- Symtomlindringen innefattar såväl fysiska som psykiska, sociala och existentiella behov.

Samarbete av ett tvärprofessionellt arbetslag

Tillämpa ett teambaserat förhållningssätt

Erbjuda organiserat stöd till patienten –
kunna leva så aktivt som möjligt fram till döden

Ett fungerande team behöver:

- ✓ ett gott ledarskap
- ✓ kamratstöd
- ✓ handledning
- ✓ tid för reflektion.

Kommunikation och relation i syfte att främja patientens livskvalitet

Kommunikationen påverkar:

- livskvalitet och vårdkvalitet
- relationen mellan patient, närstående och vårdteamet

Kommunikation sker både verbalt och icke verbalt

Stöd till de närstående under sjukdomen och efter dödsfallet

[Länk till Palliativregistret](#)

[Länk till Palliativregistret/Efterlevandesamtal](#)

Barn som närstående

- Viktigt att prata med barnen
- Viktigt att göra barnen delaktiga
- Anpassa informationen efter barnets utvecklingsnivå

Omvårdnad i livets slutskede

- Respiration
- Vätska och näring
- Illamående och kräkningar
- Elimination

Omvårdnad i livets slutskede

- Personlig hygien
- Munvård
- Hud
- Kroppstemperatur

Omvårdnad i livets slutskede

- Smärta
- Ångest / oro
- Förvirring
- Trötthet - fatigue

Sinnen

Hörseln och känseln är de sinnen som finns kvar längst

När döden inträder

*Vi sörjer alla olika....
men
det behöver inte hindra oss
att stödja varandra*

Strukturerat arbetssätt

- **Standardiserade vårdplaner –**
  - De 6 s:n
  - NVP – Nationell Vårdplan för Palliativ vård
- **Skattningsinstrument –**
  - VAS/Abbey Pain Scale -smärta
  - ESAS –symtom
  - IPOS – symtom
  - ROAG - munhälsa
  - Norton – hud/trycksår
- **Trygghetsordinationer**
- **Kvalitetsindikatorer –**
  - Palliativregistret
  - Senior alert

De 6 S:en

Främja en personfokuserad vård där utgångspunkten är patientens bild av sig själv, värderingar och livsstil

- **Självbild** – bevara en positiv självbild
- **Symtomlindring**
- **Självbestämmande** – främja självbestämmande och självständighet
- **Sociala relationer** – bevara viktiga relationer livet ut
- **Sammanhang** – känsla av sammanhang, levt liv och aktuell situation
- **Strategier** – möjlighet att förhålla sig till den annalkande döden

Reflektion över vård i livets slutskede – för hela vårdteamet

Alla involverade yrkesgrupper bör närvara!

Utgår från de 6 S:en

- Självbestämmande
- Symtomlindring
- Sociala relationer
- Självbild
- Syntes, sammanhang
- Strategier

Samverkan i Skaraborg

- Vårdsamverkan
- Nätverk i palliativ vård
- Mobila palliativa team
- Samverkan i team oavsett vårdform
- Specialistutbildade sjuksköterskor
- Specialistutbildade undersköterskor

[Länk till Vårdsamverkan](#)

Litteraturtips

Andershed, B. (1998). *Att vara nära anhörig i livets slut: delaktighet i ljuset och delaktighet i mörkret*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Andershed, B., Ternestedt, B-M, & Håkansson, C. (2013). *Palliativ vård; Begrepp & perspektiv i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Eckerdal, G. (2014). *Det finns inga hopplösa fall. (8:e uppl.)* Göteborg: Bräcke Diakoni.

Fonus Träindustri. (2015). *Respekt och hänsyn*. Stockholm: Fonus Träindustri.

Gustafsson, L. (1978). *En biodlares död*. Stockholm: Norstedts.

Noll, P. (1985). *Den utmätta tiden*. Stockholm: Brombergs förlag.

Söderström, U. (2013). *I livets sista tid*. Stockholm: Gothia Fortbildning.

Strang, P & Beck-Friis, B (2012). *Palliativ medicin och vård*. Stockholm : Liber AB.

Strang, P. (2013). *När döden utmanar livet. Om existentiell kris och coping i palliativ vård*. Stockholm: Natur och kultur.

Strang, P. (2013). *Palliativ vård inom äldreomsorgen*. Lund: Vårdförlaget.

Ternestedt, B-M., Österlind, J., Henoch, I. & Andershed, B. (2012). *De 6 S:n*. Lund: Studentlitteratur.

Wijkmark, C-H. (2007). *Stundande natten*. Stockholm: Norstedts.

Litteraturtips, barn

- Dyregrov, A., Hordvik, E. (2000). *Barns sorg: några råd till familj och vänner*. Stockholm: Rädda barnen.
- Ehres, U. (1997). *Din bok när mamma eller pappa är sjuk*. Stockholm: Cancerföreningen.
- Ekvik, S. (2005). *Tysta tårar: när barn sörjer*. Stockholm: Verbum AB.
- Erlbruch, W. (2012). *Anden, Döden och Tulpanen*. Stockholm: Lindskog förlag.
- Kuipers, A. (2008). *Livet på en kylskåpsdörr*. Stockholm: Forum.
- Nilsson, U. (2002). *Adjö herr Muffin*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Pohl, P. (2000). *Jag är kvar hos er*. Stockhol: Raben & Sjögren.
- Tidholm, T. (1995). *Resan till Ugri-La-Brek*. Stockholm: Alfabet.
- Tydell, I. (2003). *I taket lyser stjärnorna*. Stockholm: Alfabet.
- Wallskär, H. (2005). *Vad säger jag till barnen?: om att hjälpa barn genom en vuxens cancersjukdom*. Stockholm: Cancerfonden.
- Øvreeide, H. (2010). *Samtal med barn: metodiska samtal med barn i svåra livssituationer*. Lund: Studentlitteratur.

Webbsidor

www.cancercentrum.se

www.nrpv.se

www.palliativregistret.se

www.socialstyrelsen.se

www.vardhandboken.se

www.UFPO.se

www.betaniastiftelsen.nu

"Vården i livets slutskede ska vara av hög kvalitet. Lindring av smärta eller andra obehag, kärleksfull omvårdnad och en fridfull miljö är viktiga inslag. Personliga önskemål ska tillgodoses så långt det är möjligt. Hjälpen ska finnas där man är, ingen ska behöva flytta mellan olika boenden och sjukhus i onödan. Ingen ska behöva dö ensam."
(Regeringens proposition, 1997/98:113).

